

Békés megyei kastélyok-kúriák

(Összeállította: Erdős Pál – Geszt, e-mail: porcsalma@gmail.com)

Battonya – Tompapuszta – Purgly major – *Purgly kastély*
Elbontva.

Békéscsaba – *Beliczay kúria*

1840-es években épült klasszicista stílusban. Ma az Agrimill Részvénytársaság irodaháza.

Békéscsaba – Póstelek – *Wenckheim-Széchenyi kastély*

Épült 1906-1909 között Siedek Viktor tervei szerint. Az 1950-es években részben felrobbantották a visszavonuló orosz csapatok.

Békéscsaba – *Steiner-Omaszta kúria*

Steiner Jakab és felesége építette az 1830-40-es években, klasszicista stílusban. A tulajdonosok Munkácsy Mihály festőművész rokonai és nevelőszülei voltak.

Békésszentandrás – *Cseh-Hutiray-Czitó kúria*

Az 1700-as években több régi család (Paksy, Daróczy) leszármazottjai kerültek Szentandrásra, mint az uradalom örökösei, ezek között volt a szentkátolnai Cseh család is, akik az erdélyi Csík vármegyében lévő Szentkátolnán laktak, innen a nemesi előnevük is. Szentandrason birtokrészt örökölték és az 1800-as évek első éveiben, építették a ma is fennálló épületet, melyet a lakosság utolsó tulajdonosáról Czitó kastélynak nevez. Első tulajdonosa 1805 körül Cseh László, később Cseh Ferenc, majd beházasodás útján habrovnoki és lukácsi Hutiray László lett a kúria

tulajdonosa. 1898. november 15.-én is változott a tulajdonos, amikor Czitó Sándor Dávid katonatiszt, tábornok nősült be a Hutiray családba, mivel ő volt az utolsó tulajdonosa, az elnevezés megmaradt. A második világháború után gabona-raktár, később a Termelőszövetkezet irodaháza, jelenleg építőipari magánvállalkozásnak ad helyet.

Békésszentandrás – *Horváth-Léederer kúria*

Az 1700-as évek végén a szentandrászi uradalom egy részére a Vas vármegyei eredetű répcze-szentgyörgyi Horváth család is igényt tartott. Szentgyörgyi Horváth Ferenc ekkor Vas vármegyében volt alispán, felesége Daróczy Franciska. Fia Horváth Zsigmond az anyja után örökölt egy keveset a szentandrászi uradalomból. Horváth Zsigmond 1802-1809 között Békés vármegye főispánja volt. Később a birtokot vétel útján növelte, a báró Rudnyánszkyaktól vett földekkkel. Ő építette 1800 körül klasszicista stílusban, melyet a lakosság a későbbi tulajdonosáról Léederer Rudolf kastélynak nevez. Belsejében több, eredeti kályhafülke és boltozott helyiség található. Az 1950-es években véglegesen általános iskolai használatba került.

Békésszentandrás – *Rudnyánszky-Csernus kúria*

A török hódoltság után 1715-ben báró Száraz György hétszemélyes táblabíró kapta adományba. Ezen épület, ha romosan is, a Rác csapatok által felégetve, de már fennállott, ugyanis Szentandrás uradalmi központ, a Hunyadiak birtoka, mely egészen Arad vármegyéig terjedt. A kastélyt ekkor kijavították, de az 1735. évi Vértessy parasztfelkelés előtt a kegyetlen uradalmi bérlő Tolnay István magtárát felgyújtották, és ekkor feltehetően a kastélyt is kifosztották. 1735 után dezséri báró Rudnyánszky József beházasodás útján lett a falu egyik földesura, felesége Száraz Júlia volt. Rudnyánszky az épületet felújította, de ő a nagytétényi kastélyába költözött, melyet még apósa Száraz György építtetett a XVIII. század elején. Fia azonban, ifjabb Rudnyánszky József már itt

lakott Szentendrőn az 1700-as évek végén ebben az épületben. A Rudnyánszky család a megye közéletében csak mérsékelten vett részt, azonban Rudnyánszky Mihály a reformkorban Békés vármegye követe volt. Mint ilyen egy alkalommal, a környék nemeseivel egy kisebb „megyegyűlést” is tartott itt a kúriában. Az emeleti nagyteremben gyűltek össze. A jobbágyfelszabadítás lehetőségéről, az általános adózás bevezetéséről folyt a disputa. A megjelent haladó érzelmű nemesek közül a Rudnyánszkyak, Rosty Albert a jobbágy-felszabadítás és az általános adózás mellett foglaltak állást. A más érzelmű nemesek kardot rántottak és vér is folyt az emeleti teremben és a lépcsőkön. 1850-1860 között Rudnyánszky Mihály végleg elköltözött Nagytéténybe, gazdaasszonyára bízta a kúria sorsát, aki később véglegesen megkapta a kúriát ajándékba, ezután örökség útján került a Csernus család tulajdonába. A későbbi időkben osztott lakások, csendőrlaktanya volt, majd a Gasner-féle szövöde üzemelt az épületben. A termelőségmozgalom kezdetén itt alakult meg 1949. augusztus 20-án a „Péror” tszcs, majd az Újalkotmány és a Május 1 tszcs. Az épület adott otthont a Május 1, a Béke és a Petőfi termelőségmozgalom egyesüléséből létrejött November 7 termelőségmozgalomnak is. 1966. január 1-én a November 7 és a Rákóczi tsz egyesült, és itt alakította ki központját a Tessedik Sámuel Mgtsz is. Jelenleg a kúria a helyi önkormányzat tulajdona.

Bélmegyer – Fáspuszta – Wenckheim vadászkastély

Biharugra – Bölöny kúria

Épült a XIX. század elején romantikus stílusban.

Biharugra – Lakatospeterd – Ferdényi-Lakatos kúria

Elbontva.

Biharugra – Szilaspuszta – Bölöny kastély

Elbontva.

Épült Ybl Miklós tervei alapján (a torony hasonlított a szabadkígyósi Wenckheim kastély tornyához). A kastély leírását Szabó Pál: Nyugtalan Élet című művének második kötetében olvashatjuk. Az uraság, Nagyboldi Bölöny Sándor még bent a faluban, fiatalkorában az volt a kastély, ami most a magtár, de ennél már nagyobb kellett, rangosabb, s így aztán egy földszintes, de magas s nyílt oszlopcsarnokos kúriát építtetett a túlsó oldalra. Szembe a Berettyóújfalú – Debrecenbe vezető országúttal. A fiának ez már nem volt elég rangos, egyébként is kezdett összehúzódnia a birtok, Peszerét, az Ugrai erdőt kiadta haszonbérbe Schwartzéknak, s ő maga megköltözött legszebb pusztájára, Szilasra. Igen, de itt nem volt se kastély, se kúria. Ekkor építtette a Szilasi kastélyt. Egy emelettel, toronnyal. Harminckét szoba ebben a kastélyban, és tizenhat vagon tűzifa kellett a fűtéséhez évente. Ősfák voltak itt a régi erdőségek maradványaként, és húsz holdas parkot csináltak, virágházakat, mosóházakat, tiszteli lakásokat, parádés-istállót, ártézikutat, halastavat, szigettel és várrommal és tizenkét hatyút a halastóba. Angol, füves mezőket, rózsagruppokat, két holdas szőlőskertet, présházat, borospincét s Hófehérkét és a hét törpét a virágok közé.

Csabaszabadi – Beliczey kastély

Épült 1870 körül eklektikus és szecessziós stílusjegyekkel, 1910 táján bővítették. A klasszicizáló, oszlopos portikusú épületet tornyos, tagolt tömegű villává bővítették. A kastélyt Békés megye egykori főispánja bajczai Beliczey József építtette. Jelenleg kihasználatlanul áll, a tervek szerint kastélyszállóvá alakítják át. Védett természeti érték a kastély 2 hektárosra zsugorodott parkja. Különösen értékesek a kastélypark öreg tölgyfái, valamint egy 120 éves szomorú törpe tuja, vagy esernyőfa.

Csorvás – *Wenckheim kúria*

A 7 szobás épület Wenckheim Matild kúriája volt.

Csorvás – Károlymajor – *Wenckheim kúria*

A 15 szobás épület Wenckheim Károly kúriája volt.

Csorvás – Kismajor – *Csáky kúria*

A 11 szobás épület gróf Csáky Árpádné Wenckheim Mária kúriája volt.

Csorvás – Nagymajor – *Wenckheim kastély*

A 15 szobás épület Wenckheim Károly kúriája volt.

Csorvás – Petőfipusztá – *Wenckheim kiskastély*

Hatalmas parkjából mára csak 10 hektár maradt, értékes fáit azonban így is érdemes megnézni. Az épület elhanyagolt, nem látogatható.

Csorvás – Rudolf-major – *Wenckheim kastély*

A kastély 4 hektáros parkjában 18 lombos, 8 cserjefaj és 3 örökzöld fafajta megőrződött az utókor számára.

Csorvás – Sallai pusztá – *Nemes-Gálik kastély*

Elbontva.

Dévaványa – *Jakabffy kastély*

Dévaványa – *Novotha-Halassy-Czernin udvarház*

Épült a 18. században.

Doboz – *Wenckheim vadászkastély*

Épült 1854-ben Ybl Miklós tervei szerint romantikus stílusban.

Dombegyház – *Lonovics kastély*

A színpadról történt visszavonulása után itt, a kastélyban élt gertyenesi Hollóssy Kornélia az 1840-1860-as években ünnepelt énekesnő.

Dombegyház – Nyéki major – *Nyéki kúria*

Dombegyházról Kisdombegyház felé haladva, az út nyugati oldalához közel esik a Nyéki-major, a családi kúriával.

Füzesgyarmat – Orczy kastély

Füzesgyarmat – Blankenstein kastély

A kastélyban ma a Kossuth Lajos általános iskola működik. Az egykori kastélyparkban strandfürdőt alakítottak ki.

Füzesgyarmat – Görbesziget – Okányi Schwartz kastély

Gádoros – Spilka major – Spilka kúria

Gerla – Wenckheim kastély

Geszt – Tisza kastély

Épült 1772-1800 között. Tervezte Czigler Antal.

Geszt – Uradalmi nagymajor – Kiskastély (Rom).

1923 körül épült ifj. gróf Tisza István özvegye és férje dr. Rakovszky Iván belügyminiszter részére. Park felőli része üvegezett verandával és száraz bejáróval volt ellátva. Hátsó udvari része pedig oszlopos nyitott folyosós volt, deszkakerítéssel. Az épületben kb. 10 szoba volt, melyeknek funkciója nem ismert jelenleg. Az L alakú épülethez hozzátartozott néhány szolgálati

lakás és a konyhaépület. Saját komornyikja volt a Rakovszky házaspárnak, akit Pestszenterzsébetről költöztettek át Gesztre, Weszler Józsefnek hívták, a többi alkalmazott neve nem ismert. 1945 után a helyi tsz kovácsműhelynek és tehénistállónak használta az épületet. Egy részének romjai ma is láthatóak, falazata téglá és vályog volt, kör alakú padlástéri szellőzőnyílással és két ablakkal, melyek a szérűskertre néztek.

Gyomaendrőd – Csepcsányi kastély

A XIX. század elején Gyoma legnagyobb földesura a gróf Stockhammer család volt. Tőlük előbb bérelte, majd 1839-ben megvette a Wodianer család. Ekkor a határ teljhatalmú ura Csepcsányi Tamás a gróf Stockhammer uradalom jószágigazgatója volt, aki kastélyt építtetett 1830-ban.

Gyomaendrőd – dr. Tüköry-féle kastély

Gyomaendrőd – Purgly kastély

Gyomaendrőd – Wodianer kastély

Gyula – Almásy Denise grófnő lakóháza

Ma a Dürer Terem működik benne.

Gyula – *Harruckern-Wenckheim-Almásy kastély*

A kastély mai állapotát az 1801. évi tűzvészt követően késő copf stílusban alakították ki Czigler Antal irányításával. 1902-ben Almásy Dénes stílushű és óvatos bővítéssel az emeleti traktust további 2-2 szobával növelte meg úgy, hogy a tömeglelépcsőzés ennek ellenére megmaradjon.

Gyulavári – *Almásy-Pongrácz-Wenckheim kastély*

Kevermes – *Tököly-Sina-Ipsilanti kastély*

Kevermes birtokát a XVIII. században a szerb származású Tököli család kapta meg. 1849-ben a Debrecenből Arad felé menekülő magyar kormány egy éjszakát a kastélyban töltött és minisztertanácsot tartott. 1856-ban a földesúr báró Sina György elhunyt és Kevermes herceg Ipsilanti Gergelyné Sina Ilonára szállt. 1897-ben megint új földesurat kapott Kevermes. A régi földesúr 1897-ben, Bécsben elhunyt és a kevermesi uradalom herceg Hohenlohe Schillingsfürst Ernőné herceg Ipsilanti Chariclea, gróf Pappenheim Albertné herceg Ipsilanti Iphigenia és a kiskorú herceg Ipsilanti Tivadar és Manó tulajdonába került.

A herceg Ipsilanti család uralma Kevermesen 1944. szeptember 26-ig tartott.

Kertészsziget – *Fischer kastély*

A lakosság elbontotta és lakóházakat, iskolát építettek az anyagából.

Kertészsziget – *Jakabffy kastély*

A lakosság elbontotta és lakóházakat, iskolát építettek az anyagából.

Kétegyháza – *Andrássy-Almásy kastély*

Épült 1742-ben.

Kondoros – *Batthyány-Geist vadászkastély*

Épült 1852-ben Ybl Miklós tervei szerint.

Körösladány – *Csáky kastély*

Körösladány – *Hoyos kastély*

Körösladány – Sztáray kúria

Körösladány – Wenckheim-Merán kastély

A régi Nadányi kastély alapjait felhasználva 1805-ben Czigler Antal tervei szerint épült copf stílusú kastély. Jelenleg iskola működik benne.

Köröstarcsa – Petneházy kastély

Körösújfalú – Nagyváradi római katolikus káptalani kastély

Ma a polgármesteri hivatal működik benne.

Kötegyán – Fiterpuszta – Beliczay kastély

1946-ban elbontották és földművelésszövetkezeti magtárt építettek az anyagából.

Kötegyán – Rhédey-Fazekas úrilak

Elbontották.

A gróf Rhédeyek építették és 1901-1944-ben Fazekas Jánosé volt.

Kötegyán – Govrik-Bujdosó úrilak

Elbontották.

Govrik Tódor építette és 1901-1944-ben Bujdosó Józsefé volt.

Kunágota – Kupapuszta – Bíró kúria

Kunágota – Nagel kastély

Kunágota – Urbán tanya – báró Urbán Péter kastélya

Lőkösháza – Bréda-major – Vásárhelyi-Bréda-Kovács-Sebestény kastély

A Bréda-majorban áll a Vásárhelyi János Arad megyei alispán által egy kisebb homokdombra 1810-ben építtetett, és az óta részben átalakított klasszicista stílusú Vásárhelyi-Bréda kastély, hajdan igen rendezett, ma elhanyagolt parkjával. A szakemberek szerint az olaszországi vicenzai Villa Capra mintájára emeltette az építető. Egyes feltételezések amellet szólnak, hogy Pollack Mihály volt a tervezője. A toszkán oszlopos, oromzatos timpanon a hatalmas fák között igen szép látványt nyújt. Az épület jelenleg magántulajdonban van, így nem látogatható.

Lőkösháza – Gaál major – Gaál kúria

Elbontva.

Lőkösháza – Vásárhelyi kúria

Lőkösháza – Vásárhelyi kastély

Magyarbánhegyes – Epstein kúria

Medgyesegyháza – Telbisz kastély

Ma szociális intézmény működik benne.

Medgyesegyháza – Bánkút – Habsburg József főherceg kúriája

Bánkút a 19. század végétől 1944-ig főhercegi birtok volt. A részben eklektikus kúriában lakott három évtizedig és jószágigazgatóként dolgozott Baross László (1865-1938) 1908-tól haláláig végzett munka alapján, az itt kinemesített és az 1930-as években már világversenyeken győztes búzafajtáival (Bánkúti 1201, 1205, 1014) a magyar agrártudomány egyik büszkesége. Az

emléktáblával megjelölt épület ma közösségi ház, nyári művésztáborok helye. Benne korabeli bútorokat, tárgyakat, fotókat bemutató Baross-emlékkiállítás látható.

Mezőberény – *Wenckheim-Festetich kastély*

Mezőkovácsháza – *Simonyi kastély*

1950-ben állami általános iskolai tanulóotthont nyitottak benne, ahol 40 tanyasi parasztygyermek nyert elhelyezést.

Mezőgyán – Nagygyanté – *Tisza-Patay kastély*

A nagygyantéi pusztai kastélyt eredetileg az uradalmi intéző számára építették. Az 1930-as években gróf Tisza Lajos Kálmán lakott a kastélyban. 1945 után állami gépjavító állomás működött az épületben, majd a helyi tsz-é lett. Az 1970-es évek végén a Budapesti Szellőzőművek és Gépgyár Rt tanműhelye kapott helyet benne. 1999. novemberében Tóth Ferenc nyugdíjas vásárolta meg az épületet. Ma a Tóth örökösöké az épület.

Nagyszénás – *Károlyi kastély*

Az egykori ma már lebontott kastély parkjában található kocsányos tölgy, mely 110 éves, 25 méter magas és 330 centiméter a kerülete

Nagyszénás – *Székács kúria*

Okány – *okányi Schwartz kúria*

Okányi Schwartz Endre tulajdona volt, majd az orosz hadsereg gabonarakárnak használta.

Okány – *Schwartz-Berthóthy kúria*

Okányi Schwartz József é volt, majd dr. Berthóthy Géza főszolgabíróé lett, akitől az orosz hadsereg tulajdonába került, akik gabonarakárnak használták.

Okány – *Szlávy-Schwartz kúria*

1945-ben a Demokratikus Ifjúsági Szövetség tulajdona.

Orosháza – Kiscsákó – *Geist kastély*

Az 1760 óta Orosházához tartozó Gáspártelken a kiscsákói Geist majorban fekvő vadászkastélyt ifj. Geist Gáspár 1880 körül tervezte valószínűleg Ybl Miklóssal. Az eklektikát reprezentáló tornyos épület évek óta magántulajdonban van. Az eklektika változatos tömegű épülete, kváderezett falsarokkal, barokkos részletképzéssel. A főpárkány alatt körös-körül páratlanul gazdag színes, széles táblás, virágos, alakos sgraffito díszítéssel: az épületnek csak ez a része művészi. A kastély a folyamatos felújítás miatt nem látogatható.

Sarkad – Almásy kúria

Épült 1829-ben. Az 1930-as években az akkori tulajdonosa gróf Almásy Alajos bérebe adta a sarkadi csendőrségnek csendőrőrs céljára.

Sarkadkeresztúr – Varsányhely – Tisza kastély

Elbontották.

Építési idejét nem ismerjük. Varsányhelyhez 1798-ban zálogjogon jutottak a bajczai Beliczay családtól 17 000 forintért. Varsányhely a 2400 kateszteri hold nagyságú sarkadkeresztúri Tisza uradalom gazdasági központja volt. A család az év nagy részét a fővárosban töltötte, csupán ha néha hazajöttek Gesztre, akkor használták az épületet vadászatok alkalmával.

Szabadkígyós – Wenckheim kastély

Épült 1875-1879-ben Ybl Miklós tervei szerint neoreneszánsz stílusban.

Szarvas – Bolza kastély

Bolza Pál (1861-1947) egykori kastélyának elődje 1810-1820 között épülhetett a Körös-part magasabb fekvésű területén, a folyó hídja közelében. A XIX. század közepén klasszicista, romantikus és eklektikus stílusú részletekkel látták el, és néhány további lakó és fogadószobával, valamint házi kápolnával bővítették. Keleti és nyugati főbejárata előtt ekkor létesítették a két oszlopcsarnokot.

Ennek timpanonjában helyezték el a Bolza és a Batthyány, illetve a Csáky család kőből készült grófi címerét. Az építkezés befejezéseként a főépületre

merőlegesen további részeket kapcsoltak, s ezzel az épület megkapta ma is látható L alakját. Tervezője és kivitelezője ismeretlen. A kastély előtti, a Holt-Körösre vezető márványlépcsőt Bolza Pál elgondolása alapján létesítették 1910 körül, a kastélyparkot pedig 1910-1913 között. A parkban ekkor állították fel a bronzból készült Szarvas-szobrot, melyet 1950-ben Szarvas központjába tettek át. Az 1,6 hektáros park faállományából két különleges faj említhető: a mocsárciprus nevű lombhullató fenyő, valamint a szintén lombhullató páfrányfenyő.

Szarvas – Annaliget – Csáky kastély

Anna-ligetet a XIX. század végén Csáky Albin közoktatásügyi miniszter és neje Bolza Anna örökölte. Ők építették 1908-ban az Anna-ligeti Csáky kastélyt. Klasszicista jellegű, késő barokk stílusban készült, tervezője és építője Bányász János szarvasi építőmester volt.

Szarvas – Lengyel palota

Lengyel Sándor ügyvéd építtette 1895-ben Ribárszky János községi mérnök tervei alapján. Az építészek egyöntetű véleménye szerint a századelő eklektikus stílusának remeke. Díszes homlokzatán több stílus jellegzetes jegyei, reneszánsz homlokzati tagoltság, barokkos díszítőelemek, neogótikus torony, előtte a barokk kastélyokat jellemző mellvéd, olvadnak harmonikus egységbe. 1934-ig volt a család birtokában, 1945 után állami tulajdonba került, és különböző politikai és társadalmi szervezetek székhelye volt. 1990-től a pártok háza. Állaga

leromlott, teljes felújításra vár.

Szarvas – Mitrovszky kastély

A kastélyt a lengyel származású gróf Mitrovszky Vladimir 1835-1840 körül építtette. Homlokzatát a klasszicista stílusra jellemző kiszögellések jellemzik, fölöttük szobordíszek nélküli timpanon. Mindkét bejáratát díszítés nélküli oszlopok fogják közre, amelyek az előbbieknél nagyobb méretű timpanont tartanak.

Szeghalom – Kárász kastély

1858-ban már állt, az egyemeletes, kora eklektikus stílusú épülethez nagy park tartozott, üvegházzal. 1944-ben a kastély egy része leégett, később

kétharmad részét lebontották, megmaradt részét leánykollégiumként használták. Az épülethez tartozik a klasszicista-eklektikus táncpavilon is.

Szeghalom – Kiskastély

Szeghalom – Wenckheim-D'Orsay kastély

1800 körül építtette a Wenckheim család, klasszicista-romantikus stílusban. Későbbi gazdája, aki Wenckheim unokáját vette feleségül lett az épület névadója. D'Orsay Emil többször átalakíttatta, stílusát romantikus jegyekkel bővítette. 1945 után először a szép, nagy parkja ment tönkre, majd maga az épület is, hiszen volt, amikor tollraktárnak használták. A kastély alatt komoly pincerendszer húzódott.

Szentetornya – Eötvös kúria

Szentetornya – Justh kastély

Tarhos – Wenckheim kastély

Tarhos 1775-ben került gróf Wenckheim család birtokába. A kastélyhoz 23 hektáros park tartozik.

Zsadány – Fancsikapuszta – Schwartz-Fried kúria

Épült a 19. század elején.

A kúria eredetileg az okányi Schwartz földbirtokos családé volt, majd Fried Ignác zsidó földbirtokos tulajdonába került, azzal hogy feleségül vette az örökösét Schwartz Bellát. 1943-ban a Magyar Föld Rt. vette a gazdaságot. A felszabadulás után 1975-ig iskola működött a kastélyban. Ma üresen áll, és romlik az állaga, egy helyen a tető is beszakadt.

Források, irodalom:

- Békés megyei levéltár XXII. 218. Füzesgyarmat község iratai. 2.782/1948. Kastélyadatok jelentése. Kelt Füzesgyarmat, 1948. augusztus 4.
- Békés megyei levéltár. Geszt község iratai. Gyermekotthonok létesítésére alkalmas ingatlanok megállapítása. Geszt, 1945. július 2.
- Békés megyei levéltár. Okány község iratai. Tárgy Gyermekotthonok létesítésére alkalmas ingatlanok megállapítása. Okány, 1945. július 5.
- Békés megyei levéltár. Sarkadkeresztúr község iratai. Gyermekotthonok létesítésére alkalmas ingatlanok megállapítása. Sarkadkeresztúr, 1945. június 23. A nagygyantéi Tisza-Patay kastéllyal kapcsolatos irat.
- Békés megyei levéltár, Szarvasi járási tanács Végrehajtó Bizottsága, Egészségügyi osztály 320-16/1951
- Bihar vármegye és Nagyvárad. Magyarország vármegyéi és városai 5. Szerk.: Borovszky Samu. Apolló irodalmi társaság. Budapest, 1901 (Közli a geszti Tisza, az okányi Szilágy-Schwartz, a sarkadi Almásy és az ugrai Bölöny kúria fényképét).
- Busa László: Békés megyei kastélyok állapota és parkjaik növényállományának taxonómiai felmérése I-II. 1988. Kézirat a Békés Megyei Levéltárban, Gyulán.
- Doboz. Írta: Domokos Tamás, Havassy Péter, Kertész Éva, Liska András, Nagyné Martyn Emília, Németh Csaba, Szabó Ferenc. Szerk.: Erdmann Gyula. Kiadja a száz magyar falu könyvesháza közhasznú társaság. Budapest, 2002
- Dr.Maday Pál: Békés megye városainak és községeinek története. Kiadja: Békés megye Tanácsa V. B. Békéscsaba. Békéscsaba 1960
- Geszt. Írta: Kereskényi Miklós és K. Cseh Edit. Szerk.: Erdmann Gyula. Kiadja: száz magyar falu könyvesháza közhasznú társaság. Budapest, 2002
- Hankó József: Két évszázad a Wenckheim családdal. Gyula, 2000 (Közli a csorvási, a dobozi, a gerlai, a pósteleki, a szabadkígyósi és a tarhosi Wenckheim kastély fényképét).
- Kétegyháza. Írta: Csobai Lászlóné, Domokos Tamás, Havassy Péter, Kertész Éva, Liska András, Nagyné Martyn Emília és Németh Csaba. Szerk.: Erdmann Gyula. Kiadja a száz magyar falu könyvesháza közhasznú társaság. Budapest, 2002
- Látnivalók Békés megyében. Főszerk.: Klinkovics Márta. Well-Press kiadó. Miskolc 2001
- Pokoly József: A geszti otthon. Tisza emlékkönyv. Debrecen, 1928. 11-42.
- Sisa Béla: Békés megye műemlékei I-II. Békéscsaba, 1981
- Szabadkígyós-Újkígyós. Írta: Dr. Jároli József. Szerk.: Erdmann Gyula. Kiadja a száz magyar falu könyvesháza közhasznú társaság. Budapest, 2001
- Szabó Pál: Nyugtalan élet. Legények vagyunk. Szépirodalmi könyvkiadó. Budapest, 1955
- Szász Andrásné: Geszt község története. Geszt, 2001
- Tisza István tragédiájának hiteles története. Írta: Rajner Béla. Baltazár Dezső emléksoraival. A szerző kiadása. Hauptmann György „Hunnia” könyvnyomdája. Budapest, 1934 (Közli a nagygyantéi kastély fényképét).
- Várad Krisztina: Hová lett a pompa, a rózsabokros kert? Gazdasági épületként jegyzik az egykor szebb napokat látott nagygyantéi pusztai kastélyt. Békés megyei hírlap 1999. február 10.